

TEMATICKÉ OKRUHY K BAKALÁŘSKÉ ZKOUŠCE
Z DĚJIN KULTURY A KULTURNÍ PRAXE

Okruhy:

1. POJEM KULTURA – DĚJINNÝ VÝVOJ A TYPOLOGIE

Povinná literatura:

Eagleton, Terry: *Idea kultury*. Brno 2001.
Kroeber, A.L. – Kluckhohn, C.: *Kritický nástin systémů a definic kultury 1-2*. Brno 1969 1970.
Soukup, Václav: *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha 2000.
Soukup, Václav: Pojem kultura jako nástroj studia kulturní historie. In: Blümllová, Dagmar: *Čeněk Zíbřt a kulturní historie. Studie a materiály*. České Budějovice 2003. s. 212-232.

Modelové otázky:

Představte vývoj pojmu kultura od antiky po současnost.
Uveďte čím se liší axiologické a antropologické pojetí kultury.
Jaká základní vymezení kultury uvádí ve své knize „Idea kultury“ Terry Eagleton a jaký je podle jeho názoru mezi nimi vztah?

**2. KULTURNÍ ANTROPOLOGIE – ZÁKLADNÍ POJMY A KONCEPTY
ANTROPOLOGICKÉHO STUDIA KULTURY**

Povinná literatura:

Wolf, Josef: *Antropologie pro každý den*. Praha 2004.
Soukup, Václav: *Dějiny kulturní a sociální antropologie*. Nové rozšířené vydání. Praha 2006.
Soukup, Václav: *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha 2000.

Modelové otázky:

Kdy a za jakých podmínek vznikla kulturní antropologie?
Jaké jsou základní pojmy kulturní antropologie?
Co nejpřesněji popište evolucionistický a difuzionistický přístup ke kultuře, představte jeho hlavní představitele a oba přístupy porovnejte.

**3. KULTURA JAKO SPECIFICKY LIDSKÁ ADAPTACE (ADAPTACE A ASIMILACE,
BIOLOGICKÝ A KULTURNÍ DETERMINISMUS, ČLOVĚK A ŽIVOČICH)**

Povinná literatura:

Portmann, Adolf: „Nové cesty biologie.“ *Scientia & Philosophia* 7-8, 1997.
Lorenz, Konrád: *Odumírání lidskosti*. Praha 1997.
Lorenz, Konrád: *Takzvané zlo*. Praha 2003.
Diamond, Jared: *Třetí šimpanz. Vzestup a pád lidského rodu*. Litomyšl 2004.

Modelové otázky:

Uveďte a charakterizujte, jaké typy adaptací organismu k jeho prostředí antropologie rozlišuje?
Uveďte hlavní odlišnosti evolučních a kreacionistických pojetí člověka.
Vysvětlete pojem neotenie a ozřejměte jakým způsobem ho ve vztahu k charakterizaci člověka používá Adolf Portmann.

4. ROZMANITOST KULTUR V ČASE A PROSTORU

Povinná literatura:

Montaigne, Michel de: „O kanibalech.“ In: *Eseje*. Praha 1966.

Diderot, Denis: Doplněk k Bougainvillovu cestopisu. In: *Setkání s filosofem*. Praha 1984.
Benedictová, Ruth: *Kulturní vzorce*. Praha 1999.
Lévi-Strauss, Claude: *Rasa a dějiny*. Brno 1999
Geertz, Clifford: Zhuštěný popis: K interpretativní teorii kultury. In: *Interpretace kultur*. Praha 2000, s. 13–42.
Geertz, Clifford: Dopad pojetí kultury na pojetí člověka. In: *Interpretace kultur*. Praha 2000, s. 45–67.

Modelové otázky:

Jak souvisí sofistické rozlišování mezi „fysis“ a „nomos“ s ideou kulturního relativismu?
Uveďte na jaký myšlenkový postoj reagoval tzv. kulturní relativismus.
Co nejpřesněji definujete koncept „kulturní univerzálie“ a uveďte jejich příklady.
Jakým způsobem se ke kulturním univerzáliím vztahuje Clifford Geertz?

5. MÝTUS – NÁBOŽENSTVÍ – FILOSOFIE – VĚDA

Povinná literatura:

Bouzek, J. – Kratochvíl, Z.: *Od mýtu k logu*. Praha 1994.
Vernant, J. P.: *Počátky řeckého myšlení*. Praha 1995.
Eliade, Mircea: *Mýtus o věčném návratu: (archetypy a opakování)*. Praha 1993.
Lévi-Strauss, Claude: *Mýtus a význam*. Bratislava 1993.

Modelové otázky:

Co je myšleno termínem logizace mýtu?
V jakém smyslu je židovský a křesťanský monoteismus revoluční oproti tradičním substanciálním bohům a náboženstvím?
Co je myšleno výrokem, že Bůh tvoří slovem?
Vysvětlete pojetí mýtu Mircey Eliadeho.

6. JAZYK A MYŠLENÍ. VÝZNAM JAZYKA V TEORII KULTURY

Povinná literatura:

Platón: *Kratylos*. Praha 1994.
Heidegger: Básnický bydlí člověk: In: *Básnický bydlí člověk*. Praha 1993.
Hans-Georg Gadamer: *Člověk a řeč*. Praha 1999.
Lotman, Jurij M.: *Text a kultura*. Bratislava 1994.

Modelové otázky:

Co myslí gadamerovská hermeneutika výrokem, že tradice, rozumění a řeč je totéž?
Vysvětlete princip hermeneutického kruhu a aplikujte jej na lidské rozumění řeči.
Jak se liší pozitivistické a hermeneutické chápání řeči?

7. FRANKFURTSKÁ ŠKOLA A TEORIE KULTURY

Povinná literatura:

Adorno, T. W.: *Schéma masové kultury*. Praha 2009.
Adorno, T. W. – Horkheimer, M.: *Dialektika osvícenství: filosofické fragmenty*. Praha 2009.
Fromm, E.: *Mít, nebo být?* Praha 2001.
Fromm, E.: *Mýtus, sen a rituál*. Praha 1999.
Marcuse, H.: *Jednorozměrný člověk: studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti*. Praha 1991.

Modelové otázky:

Co je to tzv. kritická teorie?
Vysvětlete název knihy Herberta Marcuseho „Jednorozměrný člověk“.
Vysvětlete pojem kulturní průmysl a okolnosti jeho vzniku.

Jak představitelé Frankfurtské školy kombinují psychoanalytická a marxistická východiska? Uveďte příklady.

Co je to komodifikace kultury?

8. PSYCHOANALYTICKÉ TEORIE KULTURY

Povinná literatura:

Freud, S.: Nespokojenost v kultuře. In: Freud, S.: *O člověku a kultuře*. Praha 1990, s. 316–380.

Freud, S.: Psychologie masy a analýza já. In: Freud, S.: *O člověku a kultuře*. Praha 1990, s. 210–276.

Freud, S.: *Totem a tabu*. Praha 1991.

Fromm, E.: *Člověk a psychoanalýza*. Praha 1997.

Fromm, E.: *Mít, nebo být?* Praha 2001.

Jung, C. G.: *Analytická psychologie její teorie a praxe: Tavistocké přednášky*. Praha 1993.

Modelové otázky:

Jak souvisí Freudova kategorie superega s kulturou?

Jak pracuje kultura s pocitem viny?

Vysvětlete Jungův pojem „kolektivní nevědomí“ a vysvětlete jeho spojitost s Jungovým pojetím kultury.

Jak Erich Fromm rozlišuje pojmy “mít” a “být”?

Další doporučená a přehledová literatura ke všem tématům:

Beneš, J.: *Člověk*. Praha 1994.

Cronk, L.: *That Complex Whole. Culture and the Evolution of Human Behavior*. Westview Press 1999.

Komárek, S.: *Lidská přirozenost*. Praha 1998.

Kratochvíl, Z.: *Filozofie mezi mýtem a vědou. Od Homéra po Descarta*. Praha 2009.

Kratochvíl, Z.: *Mýtus, filosofie a věda I-II*. Praha 1992-1993.

Kuper, A.: *Culture. The Anthropologist's Account*. Cambridge 2000.

Scheler, M.: *Místo člověka v kosmu*. Praha 1968.

Sidky, H.: *Perspectives on Culture. A Critical Introduction to Theory in Cultural Anthropology*. New Jersey 2004.

Soukup, M.: *Kultura. Biokulturní perspektiva*. Červený Kostelec 2011.

Soukup, V.: *Dějiny antropologie*. Praha 2004.

Todorov, T.: *Strach z barbarů. Kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací*. Praha 2011.

Popis přípravy k atestaci:

Pro úspěšné zvládnutí zkoušky je třeba prokázat schopnost představení základních témat jednotlivých okruhů (modelové otázky tvoří základní osu, položeny však mohou být i další otázky) a detailní obeznámení s veškerou povinnou literaturou.